

NOTA

Voorwerp van de nota

- Koninklijk Besluit inzake schriftelijke verklaring van rechten (“*Letter of Rights*”) ter uitvoering van artikel 47bis, § 4 (*nieuw*) Wetboek van Strafvordering – artikel 2, wet van 13 augustus 2011 – Wet consultatie- en bijstandsrecht (Salduz-wet);
- Modellen schriftelijke verklaring van rechten / vrije verdachte (1) – verdachte die van zijn vrijheid is beroofd (2).

Voorafgaande opmerking

De OVB is van oordeel dat, niettegenstaande tijdens de parlementaire voorbereidingen naar aanleiding van het artikel 47bis, § 4 (*nieuw*) Wetboek van Strafvordering herhaaldelijk wordt verwezen naar de onderhandelingen¹ over een ontwerp van Europese Richtlijn betreffende het recht op informatie gedurende de strafprocedure², zulks helemaal niet blijkt uit de voorgestelde bijlagen³. In bijlage bij de Richtlijn is een **indicatief model** van een “*Letter of Rights*” gevoegd, met enkele elementaire mededelingen, die niet blijken uit de voorgestelde (Belgische) Verklaring van rechten, waaronder:

- 1) Mededeling aan de verdachte dat een beroep op de bijstand van een advocaat geen indicatie van schuld impliceert;
- 2) Mededeling van het feit dat een advocaat onafhankelijk is, dat hij een beroepsgeheim heeft en dat hij de aan hem meegedeelde inlichtingen niet aan de politie bekend hoeft te maken.

Punctuele opmerkingen / Verdachte van zijn vrijheid beroofd (tenzij anders aangegeven)

¹ Inter alia: *Parl.St. Senaat* 2010-11, nr. 5-663/1, 19; *Parl.St. Senaat* 2010-11, nr. 5-663/4, Toelichting door de minister van Justitie; *Parl.St. Kamer* 2010-11, nr. 53-1279/5, Inleidende uiteenzetting door de minister van Justitie.

² Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right to information in criminal proceedings, COM (2011) 392/3.

³ Ook het Koninklijk Besluit overweegt naar aanleiding van deze indicatieve modellen: “*Aangezien dit voorstel van Europees wetgevend instrument reeds verregaand gevorderd is in verschillende stappen van de gewone wetgevende procedure van de EU, is het aangewezen hierop te anticiperen en de inhoud van de modellen van de verklaring van rechten zoveel mogelijk te laten aansluiten bij deze Europese ontwikkeling*”.

Titel 3.0. Door middel van de eerste zin wordt niet duidelijk gemaakt dat de politie de verdachte in contact dient te brengen met de permanentiedienst, die de (gekozen of van permanentie zijnde) advocaat contacteert.

Titel 3.1. / vrije verdachte: De uitzonderingen (geen strafdrempel van een jaar of verkeerscontentieux): van verdachte kan onmogelijk verwacht worden hiervan op de hoogte te zijn; politie deelt mede of dit al dan niet het geval is. Het is daarom raadzaam om onder **titel 2** een (voorlopige) kwalificatie aan te duiden.

Titel 3.1. Ontbrekende mededeling, aan de verdachte, dat **latere consultaties** tijdens de aanvankelijke arrestatietermijn (en deze waarmee die termijn gebeurlijk wordt verlengd langs artikel 15bis, (*nieuw*) Voorlopige hechteniswet) mogelijk zijn, evenwel op eigen initiatief. De wetgever was naar aanleiding van het beperken van de wettelijke organisatie van het voorafgaand overleg tot een eenmalige consultatie immers van oordeel dat consultaties na het eerste verhoor toch zouden kunnen plaatsvinden en dit op initiatief van de verdachte of zijn advocaat.⁴ In zijn advies steunt de Raad van State op dit argument om te oordelen dat het consultatierecht, gelet op die toelichting, niet te beperkend wordt georganiseerd.⁵ In het **arrest-BORREMANS** van 15 december 2010 werd de uitsluiting van het vrij verkeer voorafgaand aan de voorleiding voor de onderzoeksrechter strijdig met artikel 6 EVRM geacht. Het hof verbreekt met andere woorden de traditionele benadering waarbij het recht op vrij verkeer tussen verdachte/advocaat pas kon worden toegestaan na de ondervraging door de onderzoeksrechter (art. 20, § 1, Voorlopige hechteniswet), wegens strijdigheid met het EVRM.⁶ Aangenomen wordt dus dat de verdachte tijdens de politiedetentie vrij verkeer mag hebben met zijn advocaat, wat niet beperkt is tot een eenmalig contact.

Titel 3.2. De advocaat kan (en moet zelfs) “**onmiddellijk**” opmerkingen maken over de naleving van de in artikel 2bis, § 2, lid 3, Voorlopige hechteniswet bedoelde voorschriften, ze mogen met andere worden **op elk ogenblik** tijdens het verhoor worden gemaakt (art. 2bis, § 2, lid 4, Voorlopige hechteniswet).

De minister duidde met een voorbeeld tijdens de besprekking in de Senaatscommissie waarom opmerkingen idealiter onmiddellijk worden gemaakt. Gesteld dat een suggestieve vraag wordt geformuleerd, moet hierop niet enkel worden gereageerd met een vermelding in het proces-verbaal als gevolg; een onmiddellijke opmerking moet de verhoorder ook toelaten de vraag te herformuleren.⁷

⁴ Toelichting bij het wetsvoorstel, *Parl.St. Senaat 2010-11, nr. 5-663/1, 22.* De Dienst Wetsevaluatie van de Senaat wees er echter terecht op dat van vrij verkeer van de verdachte met zijn advocaat voorafgaand aan het afleveren van een bevel tot aanhouding geen sprake is in artikel 20 VHW, suggestie die niet meer werd opgepikt door de wetgever... (*Parl.St. Senaat 2010-11, nr. 5-663/10*). Integendeel, de minister van Justitie herhaalde zijn standpunt uit de Toelichting bij het wetsvoorstel, met verwijzing naar het advies van de Raad van State (*Parl.St. Kamer 2010-11, nr. 5-663/10, besprekking*).

⁵ Advies van de Afdeling Wetgeving van de Raad van State van 19 april 2011, *Parl.St. Kamer 2010-11, nr. 53-1279/2, nr. 22.*

⁶ Cass. 15 december 2010, P.10.0914.F, *T.Strafr. 2011, afl. 1, 74, noot T.D.* Het Hof zegt namelijk: “*En tant qu'il n'autorise cet accès à l'avocat qu'après la première audition par le juge d'instruction, l'article 20, § 1er, de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive doit être tenu pour contraire à l'article 6 de la Convention.*”

⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl.St. Senaat 2010-11, nr. 5-663/4, besprekking van de amendementen (amendement 17 - MAHOUX)*.

Titel 5. Hier ontbreken o.i. twee mededelingen: (1) Mededeling van het recht om door een arts te worden onderzocht in afwezigheid van derden (vertrouwelijkheid, titel 50 CPT-standaarden); (2) Mededeling, doch bij ontstentenis van keuze, van het recht om een voorkeur te uiten naar aanleiding van het geslacht van de arts.

Titel 6. In tegenstelling tot de ruime omschrijving onder titel 3.2. met betrekking tot de drie doelen waaromtrent de advocaat mag tussenkomen, is onder titel 6 niet geregeld dat de onderzoeksrechter verplicht is om de inverdenkinggestelde en zijn advocaat te horen in hun **opmerkingen** over de mogelijkheid dat een aanhoudingsbevel zal worden uitgevaardigd (art. 16, lid 5, Voorlopige hechteniswet).

Dergelijke suggesties met betrekking tot een invrijheidstelling onder voorwaarden hebben niet enkel nut indien ze onmiddellijk worden gevolgd door een invrijheidstelling onder voorwaarden, maar ook indien de onderzoeksrechter bereid is de mogelijkheden dienaangaande op korte termijn, na de aanhouding, te onderzoeken.

Titel 6. Met betrekking tot het artikel 16, § 4, Voorlopige hechteniswet ontbreekt de mededeling dat de verdachte, indien hij nog geen advocaat heeft, door de OR eraan zal worden herinnerd dat hij hierop recht heeft en dat de stafhouder van de Orde van Advocaten door hem zal worden gecontacteerd. De onderzoeksrecht deelt dit nog steeds mee maar het wordt best ook voorzien de verklaring van rechten.

Titel 6. Het recht voor de vreemde verdachte om met zijn consulaire of diplomatieke overheid in verbinding te worden gesteld geldt niet slechts na aanhouding. Artikel 2 van de Ontwerprichtlijn 326/3⁸, dat naar artikel 6 van dezelfde Richtlijn verwijst, verwijst naar elke persoon die wordt medegedeeld ervan verdacht te zijn een misdrijf te hebben begaan, ‘*by official notification or otherwise*’.

Titel 7 (tevens titel 4 vrije verdachte). Hier ontbreken o.i. (1) Mededeling van de plicht, in hoofde van de politie, om ervoor te zorgen dat een tolk aanwezig kan zijn; (2) Mededeling van het feit dat de tolk onafhankelijk is en dat hij de door de verdachte meegedeelde gegevens niet aan de politie bekend mag maken; (3) Mededeling van de kosteloosheid van de tolk (art. 31, lid 4, Taalwet in gerechtszaken); (4) Dat de verdachte zich ook tijdens het voorafgaand vertrouwelijk overleg op de tussenkomst van een tolk kan beroepen.⁹

⁸ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right of access to lawyer in criminal proceedings and on the right to communicate upon arrest, COM (2011) 326/3.

⁹ Vierde suggestie vooralsnog niet voorzien in de Taalwet gerechtszaken, die uitdrukkelijk spreekt over “*in al de ondervragingen van het opsporingsonderzoek en van het gerechtelijk onderzoek (...)*” (art. 31, lid 1).

FAQ – te onderzoeken

- Omzetting van de verklaring van rechten naar hoeveel talen en hoe de taal van de verdachte achterhalen (behoudens kennisname identiteit, quid Weinig voorkomende talen)?
Artikel 3 KB voorziet in de verplichting dat de minister instaat voor vertaling in *minstens*¹⁰ de officiële talen van de lidstaten van de EU – dit vormt een fictieve bescherming.
- Schriftelijke verklaring in taal van de verdachte niet onmiddellijk beschikbaar?
- Formulier/brochure juridische tweedelijnsbijstand?

Maarten Colette
13 oktober 2011

¹⁰ Wat natuurlijk een uiterst vage notie is.

